

โครงการแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

รายงานสรุปบทความ

“World-Trade Patterns and Contemporary Issues in
International Trade Policy”

และ

“A Strategy for Thailand's Trade Diplomacy”

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สรุปบทความเรื่อง

“World-Trade Patterns and Contemporary Issues
in International Trade Policy”

และ

“A Strategy for Thailand's Trade Diplomacy”

(ส่วนหนึ่งของโครงการแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2540-2549)

โดย

ณัฐพงศ์ ทองภักดี

ฝ่ายการวิจัยเศรษฐกิจรายสาขา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เสนอ

กระทรวงพาณิชย์

สารบัญ

หน้า

สรุปบทความเรื่อง

World-Trade Patterns and Contemporary Issues in International Trade Policy

by Tony Wirjanto1

 การคาดการณ์รูปแบบการค้าโลก1

 การค้าและการแข่งขัน2

 การค้าและแรงงาน3

 การค้าและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม5

 การค้าบริการ6

 สรุป6

สรุปบทความเรื่อง Strategy for Thailand’s Trade Diplomacy

by Robert Wolfe7

 ยุทธศาสตร์ต่อการค้าโลก8

 การสร้างพันธมิตร8

 เครื่องมือในการดำเนินยุทธศาสตร์9

 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมวิกฤตเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของไทย10

 เอเชียตะวันออกยังจะเป็นศูนย์กลางที่สำคัญทางเศรษฐกิจในอนาคต11

 การเจรจาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศยุทธศาสตร์ที่สำคัญ12

สรุปบทความเรื่อง

“World-Trade Patterns and Contemporary Issues in International Trade Policy”

และ

“A Strategy for Thailand’s Trade Diplomacy”

รายงานในส่วนนี้เป็นการสรุปบทความสองบทความที่นักวิชาการแคนาดาเขียนประกอบงานวิจัยจัดทำแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ทั้งสองบทความมุ่งที่จะให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมโลกในอนาคต ซึ่งงานวิจัยในส่วนอื่นของโครงการได้ใช้เป็นข้อมูล เพื่อให้เห็นนัยยะต่อการวางแผนของกระทรวงพาณิชย์ต่อไป นอกจากการสรุปสองบทความนี้แล้ว ในส่วนท้ายของรายงานยังให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน

World-Trade Patterns and Contemporary Issues in International Trade Policy

by Tony Wirjanto

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบหรือแบบแผนการค้า (สินค้าและบริการ) ของโลกที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลกระทบจากการเจรจาการค้าระหว่างประเทศรอบอุรุกวัยที่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ นอกจากนั้นรายงานนี้ยังพิจารณาถึงประเด็นใหม่ๆ ที่มีความสำคัญในเชิงนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ การค้าและนโยบายแข่งขันการค้าและคุณภาพของแรงงาน การค้าและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และการค้าบริการ

การคาดการณ์รูปแบบการค้าโลก

การศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกจะศึกษาถึงรูปแบบการค้าของโลก ในปี ค.ศ. 1992 หรือในช่วงก่อนการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ในขณะที่ส่วนที่สองจะเป็นการคาดการณ์โครงสร้างเศรษฐกิจการค้าของโลกนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 ไปจนถึงปี ค.ศ. 2005 โดยมีข้อสมมติที่สำคัญ 2 ประการดังต่อไปนี้ คือ ประการแรก จีนและไต้หวันยังคงไม่เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ในช่วงที่ความตกลงรอบอุรุกวัยยังมีผลอยู่ และประการที่สอง กระบวนการจำกัดโควตาการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (MFA) ที่ตกลงภายใต้ความตกลงรอบอุรุกวัยสามารถดำเนินการเป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ ผลการคาดการณ์ในปี ค.ศ. 2005 ข้างต้นยังได้รวมผลของการปรับลดภาษีศุลกากร ผลของการกีดกันที่มีใช้ภาษีซึ่งถูกเปลี่ยนให้อยู่ในรูปภาษี ตลอดจนข้อผูกพันการเข้าถึงการนำเข้าข้าวและการอุดหนุนสินค้าส่งออก

จากการศึกษาสภาพโครงสร้างเศรษฐกิจการค้าโลกในปี ค.ศ. 1992 หรือในช่วงก่อนการเจรจาการค้ารอบอูรุกวัยนั้น พบว่า ประเทศแคนาดา สหรัฐฯ และสหภาพยุโรปมีรายได้ประชาชาติรวมกันในสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 57.3 ของรายได้ประชาชาติโลก และมีการส่งออกรวมคิดเป็นร้อยละ 54.7 ของการส่งออกโลก ในขณะที่กลุ่มประเทศเอเชีย (ไม่รวมญี่ปุ่น) ได้แก่ เกาหลี ไต้หวันฮ่องกง จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และเอเชียใต้ มีรายได้ประชาชาติรวมกันคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.6 ของรายได้ประชาชาติโลก และมีสัดส่วนการค้าคิดเป็นร้อยละ 17.9 ของการค้าโลก สำหรับญี่ปุ่นมีสัดส่วนการส่งออกไปยังประเทศต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 12 ของการส่งออกโลก

สำหรับการคาดการณ์โครงสร้างเศรษฐกิจการค้าโลกในปี ค.ศ. 1992-2005 นั้น พบว่า ความสำคัญของภาคเกษตรกรรมโดยเปรียบเทียบแล้วจะลดลงอย่างรวดเร็วในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกที่มีรายได้สูง ในขณะที่สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมในรายได้ประชาชาติของประเทศเหล่านี้ จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น การผลิตเครื่องนุ่งห่มของประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ รวมทั้งประเทศฮ่องกง เกาหลี และไต้หวัน จะมีความสำคัญลดลง ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มประเทศอาเซียน ที่การผลิตสินค้าชนิดนี้จะมีความสำคัญมากขึ้น สำหรับภาคบริการนั้น คาดว่าจะมีการขยายตัวในเกือบทุกภูมิภาค (ยกเว้นประเทศฮ่องกงและกลุ่มประเทศทะเลทรายซาฮารา ในทวีปแอฟริกา) เนื่องจากความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ในสินค้าบริการมีค่าเพิ่มขึ้น

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดจากการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ คาดว่าจะส่งผลให้สัดส่วนการค้าของประเทศเหล่านี้ต่อการส่งออกโลกในปี ค.ศ. 2005 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 8 นอกจากนั้น ค่ารายได้ประชาชาติ และสัดส่วนการค้าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในกลุ่มประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศเอเชียทุกประเทศ ประเทศในแถบละตินอเมริกา และกลุ่มประเทศทะเลทรายซาฮารา ในทวีปแอฟริกา ในทางตรงข้ามประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป จะประสบปัญหาค่อนข้างมาก เนื่องจากค่าตัวแปรทั้งสองที่ลดลง

การค้าและการแข่งขัน

นโยบายการค้าและการแข่งขันต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรของประเทศนั้นๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยปกตินโยบายการค้าจะเกิดขึ้นข้ามประเทศ และมีผลกระทบโดยตรงกับการค้าระหว่างประเทศ ในขณะที่นโยบายการแข่งขันมักจะเป็นมาตรการภายในแต่ละประเทศ ในอันที่จะส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศของผู้ผลิตภายในประเทศนั้นๆ นโยบายการแข่งขัน

ส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การดูแลของสถาบันและกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งนโยบายการแข่งขันนี้มีแนวโน้มว่าจะขาดกระบวนการผูกขาดในการบังคับใช้และการจัดซื้อพิพาท

จากที่กล่าวข้างต้นว่า นโยบายทั้งสองต่างก็มีวัตถุประสงค์เดียวกันในเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งของนโยบายทั้งสองก็สามารถสังเกตเห็นได้บ่อยครั้งในประเทศต่างๆ โดยนโยบายการค้าที่ส่งเสริมให้เกิดการค้า และการลงทุนอย่างยุติธรรม เช่น การลดการควบคุมการเข้ามามีกิจการของบริษัทต่างชาติ อาจส่งผลให้ผู้ผลิตภายในประเทศสูญเสียความสามารถในการแข่งขันได้ ในขณะที่มาตรการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันก็อาจจะส่งผลให้เกิดการผูกขาดเป็นการกีดกันทางการค้าได้เช่นเดียวกัน

เครื่องมือและนโยบายการค้าจำนวนมากสามารถบั่นทอนการแข่งขัน ทำให้อุตสาหกรรมมีต้นทุนสูง และลดประสิทธิภาพและสวัสดิการของสังคม มาตรการส่วนใหญ่ที่ถูกนำมาใช้โดยรัฐบาล มักจะอ้างเหตุผลที่ว่าเพื่อเพิ่มรายได้ของรัฐ ปกป้องสุขอนามัยและความปลอดภัยของประชาชน ความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของชาติ ปกป้องอุตสาหกรรมบางประเภทจากการแข่งขันจากต่างประเทศ

เครื่องมือของนโยบายการค้าบางอย่าง เช่น มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและต่อต้านการอุดหนุน (AD & CVD) มีเพื่อตอบโต้ประเทศที่ทำการค้าอย่างไม่เป็นธรรมด้วยการอุดหนุนหรือทุ่มตลาด อย่างไรก็ตาม พบว่ามีการใช้ AD & CVD ไปในทางปกป้องมากขึ้น และมักใช้กันในวงกว้างเกินความจำเป็น เพราะฉะนั้น การเจรจาต่อรองจึงกำหนดระเบียบควบคุมการใช้มาตรการทั้งสองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น โดยการให้ประเทศสมาชิกที่ใช้มาตรการนี้ต้องแจกแจงกระบวนการและวิธีการสืบสวนที่ใช้สำหรับคำนวณส่วนต่าง

นโยบายการแข่งขันอาจเป็นการจำกัดการค้าโดยกฎหมายป้องกันการผูกขาด ในหลายประเทศ ละเลยการรวมกลุ่มเป็น cartel ในการส่งออกและนำเข้า การให้การยกเว้นในธุรกิจบางอย่างโดยเฉพาะของรัฐบาลก็ให้มีลักษณะผูกขาด การมีข้อจำกัดการควบกิจการ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญของการใช้มาตรการเหล่านี้ก็เพื่อที่จะใช้เป็นการกีดกันการเข้าสู่ตลาดของต่างชาติ นอกจากนี้ยังมีกฎเกณฑ์บางอย่างเกี่ยวกับการลงทุนด้านบริการ การเลือกปฏิบัติในการตั้งราคา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการค้า

ที่ผ่านมาได้มีการเจรจาด้านการค้าและการแข่งขันเพื่อขจัดอุปสรรคการค้า และส่งเสริมการแข่งขัน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ยังคงมีสิ่งที่จะต้องทำต่อไปเพื่อที่จะปรับปรุงให้นโยบายในประเทศและระหว่างประเทศนั้นเอื้อต่อระบบการค้าและการแข่งขัน

การค้าและแรงงาน

ในอดีต ประเด็นเรื่องการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างไม่ยุติธรรมและมาตรฐานของแรงงาน มิได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ แต่ประเด็นเหล่านี้เริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น

เนื่องจากมีแนวความคิดที่ว่า การนำเข้าจากประเทศซึ่งละเลยมาตรฐานแรงงานในจำนวนมากขึ้นจะมีผลในเชิงลบต่อค่าจ้างและภาวะการทำงานในประเทศอุตสาหกรรม นอกจากนั้น ยังมีแนวความคิดที่ว่ามาตรฐานแรงงานที่ต่ำอาจแสดงให้เห็นถึงการบิดเบือนนโยบาย เพื่อการปกป้องอุตสาหกรรมของประเทศนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปในเรื่องข้างต้นยังไม่ได้รับการยืนยันและการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับมาตรฐานแรงงานและการค้าที่มีอยู่ก็บ่งชี้ว่า ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนพอที่จะสรุปว่าความแตกต่างในมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศมีผลต่อรูปแบบการค้าอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ หลักฐานเชิงประจักษ์ยังชี้แนะว่า กระแสการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะตอบสนองต่อประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานสูงมากกว่าประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานต่ำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความคิดที่ว่า บริษัทข้ามชาติมักมีแรงจูงใจในการตั้งในประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานต่ำ เพื่อหาผลประโยชน์จากต้นทุนที่ต่ำกว่า

ถึงแม้ว่ายังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานของแรงงาน แต่สิ่งหนึ่งที่ควรจะได้รับ การสนับสนุนก็คือ การจัดการในเรื่องของการกำกับดูแล และการบังคับใช้กฎหมายมาตรฐานแรงงานในระดับโลก เนื่องจากหัวข้อในเรื่องมาตรฐานแรงงานมีแนวโน้มที่จะถูกหยิบยกขึ้นมากถกเถียงในการเจรจาทางการค้าในอีกหลายๆ ครั้งในอนาคต

ปัจจุบันเรื่องของมาตรฐานแรงงานเข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดการทั้งในระดับโลกคือ GATT/WTO ระดับภูมิภาคคือ สหภาพยุโรป และระดับชาติหรือที่เรียกว่าการจัดการแบบฝ่ายเดียวในกรณีของสหภาพยุโรปและกรณีของสหรัฐฯ ผ่านมาตรา 301 นอกจากนั้นยังพบในเวทีองค์การระหว่างประเทศ เช่น OECD, ILO, UNICEF และองค์กรของสหประชาชาติอื่นๆ ที่มุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องมาตรฐานแรงงาน

จากความเกี่ยวข้องในหลายระดับข้างต้น ทำให้เรื่องมาตรฐานแรงงานไม่จำกัดวงแค่องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO: Core labor standard) แต่กลับไปเกี่ยวข้องถึงในด้านการค้า แต่ยังไม่มีความสำเร็จของการนำเรื่องนี้มาเข้ากรอบขององค์การการค้าโลก เพราะว่ามาตรฐานแรงงานมีความแตกต่างกันไปตามสถาบัน นโยบาย และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ ก็ยังไม่พบรายงานเกี่ยวกับการค้า และมาตรฐานแรงงานที่จะนำมาสนับสนุนให้วางมาตรฐานแรงงานที่กลมกลืนกัน และใช้เป็นมาตรฐานสากลในทุกประเทศได้

จึงเกิดคำถามต่อมาว่า จะทำอย่างไรกับมาตรฐานแรงงานที่จะผูกกับความตกลงพหุภาคี ทั้งนี้ก็มีหลักฐานที่แนะว่าต้องมีการสร้างนโยบายในการจัดหาความช่วยเหลือด้านเทคนิคและการเงินแก่ประเทศรายได้น้อย เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศเหล่านี้จึงจะมีมาตรฐานแรงงานสูงขึ้น และเนื่องจากประเด็นมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศซึ่ง ILO มีส่วนดูแลอยู่แล้ว จึงมีการสนับสนุนว่าควรให้ ILO ดำเนินการต่อ ดังนั้นถ้าหากให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ ILO อย่างเพียงพอ ILO ก็จะสามารรถมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการชักชวนให้มีการเพิ่มมาตรฐานแรงงานในระดับโลกได้ ซึ่งถ้า ILO ทำได้

ดังนี้แล้ว ประเด็นเรื่องมาตรฐานแรงงานก็ไม่มีเหตุผลที่จะนำมาเป็นการจัดการฝ่ายเดียวดังที่สหรัฐฯ หรือ สหภาพยุโรปทำอยู่

การค้าและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีการโต้เถียงในประเด็นที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำเป็นต้องแยกว่า สิ่งแวดล้อมที่พิจารณาอยู่นั้นเป็นประเด็นเฉพาะภายในประเทศ หรือระหว่างประเทศ เพราะว่า เรื่องของสิ่งแวดล้อมจะมีผลกระทบข้ามขอบเขตของประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่งได้ (Transborder spillovers) และในทำนองเดียวกันกับเรื่องมาตรฐานแรงงานที่กล่าวมาข้างต้น เรื่องมาตรฐานสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะที่จะถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกประเทศภายใต้กรอบของ GATT/WTO ทั้งนี้เพราะ กรอบการเจรจาหลายฝ่ายภายใต้ GATT/WTO นั้นจะเน้นการสร้างหลักเกณฑ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้เหมือนกันในทุกประเทศสมาชิก แต่ทั้งมาตรฐานรวมไปถึงปัญหาและนโยบายแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมกลับมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนา รายได้ต่อหัว วัฒนธรรม และสถานะทางสังคมและการเมืองของประเทศนั้นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่มีหลักฐานที่จะยืนยันได้ว่าการลงทุนในด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อรูปแบบการค้า และการเลือกที่ตั้งเพื่อการลงทุน

ถึงแม้ว่าในความตกลงเกตต์ยังไม่มีมาตราเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวอาจจะมีผลกระทบข้ามประเทศ ความร่วมมือกันระหว่างประเทศอาจมีความจำเป็น ถึงแม้ว่าจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากปัญหา free rider ปัญหาระดับการพัฒนาที่ต่างกัน และปัญหาการเคลื่อนย้ายเงินทุนการแก้ปัญหา เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้มีความคิดที่จะผลักดันให้ประเด็นเรื่องมาตรฐานสิ่งแวดล้อมได้รับการพิจารณาในองค์การการค้าโลก เนื่องจากมาตรการกีดกันทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมมักจะอยู่ในรูปแบบเอกภาคี เช่น กรณีสหรัฐอเมริกาห้ามนำเข้ากุ้งจากหลายประเทศโดยอ้างประเด็นสิ่งแวดล้อม มีบางประเทศหิบบยกประเด็นที่จะให้ยกเว้นการห้ามการสนับสนุนการส่งออก ในกรณีที่เป็นการให้การชดเชยเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการพูดถึงการลงโทษโดยใช้มาตรการทางการค้าแก่ผู้ที่ไม่รักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งถ้าจะกระทำจริงก็ต้องมีการแก้ความตกลงเกตต์ในหลายมาตรา แต่ความเห็นในเรื่องนี้ก็มีความแตกต่างกันอยู่ เช่น การให้เงินอุดหนุนด้านสิ่งแวดล้อม อาจทำให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่ควร และอาจเป็นข้ออ้างในการกีดกันการค้าได้

ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมก็คงจะเป็นประเด็นที่มีการพูดถึงกันต่อไปในกรอบองค์การการค้า แต่คงเป็นการยากที่จะมีการกำหนดกฎเกณฑ์การค้าในระดับพหุภาคีในเรื่องนี้ เพราะแต่ละฝ่ายต่างมีความเห็นที่แตกต่างกันมาก โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

การค้าบริการ

ตลอดทศวรรษที่ผ่านมาการเปิดเสรีการค้าบริการกลายเป็นประเด็นสำคัญในนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากความสำคัญของการค้าบริการที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้จากสัดส่วนการค้าบริการต่อการค้าทั้งหมดของโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 17 ในปี ค.ศ. 1980 เป็นร้อยละ 25 ในปี ค.ศ. 1995 นอกจากนั้น ยังมีงานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่สนับสนุนแนวความคิดที่ว่า ถ้ายังปิดกั้นการค้าบริการและการลงทุน จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากสินค้าบริการต่างๆ ส่วนแต่เป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมแทบทุกประเภท การบริการที่ไม่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้การผลิตมีต้นทุนสูงและก่อให้เกิดผลเสียกับเศรษฐกิจทั้งระบบ ดังนั้นการเปิดเสรีการค้าภาคบริการจึงมีส่วนช่วยเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพในการผลิต และเพื่อสวัสดิการทางสังคม (welfare gains)

นอกจากนั้น แรงกดดันจากด้านต่างๆ เช่น จากการส่งเสริมการส่งออกที่มากขึ้นของประเทศที่มีความได้เปรียบอุตสาหกรรมบริการ ประกอบกับแรงกดดันจากการรวมตัวระดับภูมิภาคในแนวลึก และจากการรวมการค้าบริการเข้ามาในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย (GATT/WTO) ได้ทำให้ความสำคัญของการค้าบริการเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นประเด็นเชิงนโยบาย ยิ่งไปกว่านั้น การค้าบริการยังมีแนวโน้มจะได้รับการให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นช่วยเพิ่มรูปแบบบริการที่สามารถค้าขายระหว่างประเทศ (Tradability) ได้

สรุป

รายงานฉบับนี้สรุปว่า ในอนาคตมีหลักฐานจำนวนมากยืนยันว่า เอเชียจะกลายเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจโลก ทั้งนี้ก็เป็นผลมาจากการลดภาษีในแนวลึกจากการเจรจารอบอุรุกวัยได้มีผลต่อรูปแบบการค้าและการผลิต ซึ่งจะย้ายมาสู่ภูมิภาคนี้ การเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะไปในทางที่สนับสนุนภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกมากขึ้น

ผลประโยชน์จากการเจรจารอบอุรุกวัยในปี ค.ศ. 2005 จะเพิ่มขึ้น ถ้าหากจีนและไต้หวันเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก โดยจะทำให้การค้าโลกทั้งหมดขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 13

สำหรับเวทีเจรจาพหุภาคีที่จะมีขึ้นในอนาคต มีประเด็นที่ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับการค้าที่สำคัญ คือ การแข่งขัน แรงงาน และสิ่งแวดล้อม ทางด้านการค้าและการแข่งขัน พบว่า แม้เรื่องนี้จะมีความซับซ้อนไปมาก แต่ก็ยังคงมีขอบเขตจำกัดที่จะปรับปรุงให้ทั้งนโยบายระหว่างประเทศและในประเทศมาส่งเสริมการค้าและการแข่งขันของโลก ด้านการค้าและมาตรฐานแรงงาน พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแรงงานกับรายได้ต่อหัว ดังนั้น มาตรฐานแรงงานในประเทศกำลังพัฒนาจะดีขึ้น ถ้าประเทศที่มีรายได้สูงออกแนวนโยบายโดยเพิ่มเติมวัตถุประสงค์เพื่อรักษาดุลการค้าที่เปิด และสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ส่วนด้านการค้าและมาตรฐานสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะเป็นเรื่องทำนองเดียว

กับการค้าและแรงงาน แต่พบว่ายังคงมีความเชื่อมโยงระหว่างการค้าและสิ่งแวดล้อมภายใต้ระบบการค้าโลกยุคใหม่ จึงเป็นประเด็นที่น่าติดตามความคืบหน้าในเวทีการเจรจาต่อไป สุดท้ายคือ เรื่องของการเปิดเสรีการค้าบริการ ซึ่งจะยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญของนโยบายการค้าระหว่างประเทศในอนาคต โดยเฉพาะมีประเด็นที่เกี่ยวกับการลงทุนของต่างชาติ

ทั้งนี้ความสำเร็จของประเด็นข้างต้นจะมีความเป็นไปได้ ถ้าการเปิดเสรีการค้าที่ดำเนินไปโดยประเทศที่พัฒนาแล้วไม่สร้างภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ประเทศกำลังพัฒนามากจนเกินไป

Strategy for Thailand's Trade Diplomacy

by Robert Wolfe

บทความชิ้นที่สองศึกษาเพื่อเสนอแนะยุทธศาสตร์ทางการทูตพาณิชย์ของไทย โดยมีกรอบว่านโยบายทางการค้ามีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความแข็งแกร่งแก่เศรษฐกิจ รวมทั้งให้มีเสถียรภาพและความเป็นปึกแผ่นทางสังคม และเป็นนโยบายที่จะช่วยสร้างความสงบสุข เสถียรภาพทางการเมืองและความมั่งคั่งในภูมิภาค ความซับซ้อนของการค้าโลกมีมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ และการเจรจาทางการค้าไม่ได้มีประเด็นเฉพาะด้านราคาหรือภาษี แต่มาเน้นในเรื่องของระเบียบกฎเกณฑ์การค้าและธุรกิจ ทำให้การทูตพาณิชย์มีผลต่อนโยบายภายในประเทศมากขึ้น นโยบายการค้าจึงมีความเกี่ยวข้องกับหลายองค์กรทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้เวทีที่ดีที่สุดสำหรับไทยในการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการค้าดังกล่าว เป็นกรอบของพหุภาคี เสริมด้วยการดำเนินการทางภูมิภาคและทวิภาคี รายงานนี้ชี้ให้เห็นว่าสิ่งสำคัญในยุทธศาสตร์การค้าคือประเทศไทยต้องมีการปกป้องประโยชน์ที่ได้จากการเจรจาทางการค้าที่ผ่านมา และร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ให้การเจรจาต่อไปเป็นประโยชน์ต่อไทย ทั้งนี้ประเด็นที่ประเทศไทยต้องพิจารณาในการเจรจาการค้าแบ่งได้เป็นสี่กลุ่มคือ

1. การเข้าถึงตลาด คือ การเจรจาเทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งทอและเสื้อผ้า การเกษตร การเปิดเสรีด้านการนำเข้า
2. การปฏิรูปกฎระเบียบภายในประเทศ เช่น กฎเกณฑ์การลงทุน นโยบายการแข่งขัน สิ่งแวดล้อมกับการค้า มาตรฐานแรงงาน
3. กฎเกณฑ์ด้านการค้า เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น การศุลกากร การกำหนดแหล่งผลิต
4. การกำกับดูแลระบบการค้า ซึ่งมีทางเลือกทั้งที่เป็นพหุภาคี และภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ต่อองค์การการค้าโลก

รายงานได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมในเวทีองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นเวทีพหุภาคี ที่มีระเบียบเกี่ยวกับการค้าครอบคลุมมากที่สุดมากกว่าเวทีอื่น ทั้งในด้านของสมาชิกและสาขาที่มีความตกลงทางการค้า ซึ่งความตกลงนี้ใช้เป็นพื้นฐานความตกลงทางการค้าของไทยกับประเทศสมาชิก หรือเป็นกรอบการเจรจาในความตกลงต่างๆ กับประเทศที่ยังไม่เป็นสมาชิกเช่น จีน เวียดนาม และไต้หวัน

เป้าหมายของไทยต่อเวทีองค์การการค้าโลก แยกได้เป็น ระยะต่อเนื่อง (โดยทันที) ระยะสั้น ระยะปานกลาง โดยเป้าหมายต่อเนื่อง คือ สนับสนุนให้องค์การการค้าโลกดำเนินการได้ด้วยดี โดยไทยควรมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมขององค์การการค้าโลก เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเราได้ประโยชน์จากกระบวนการความตกลงเกิดดี ทั้งนี้เราใช้เครื่องมือขององค์การการค้าโลก ในการกำกับมาตรการทางการค้าของประเทศคู่ค้าที่เป็นอุปสรรคในการค้าของไทยได้ เช่น กลไกตกลงความขัดแย้งทางการค้าในกรณีที่เรามีความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือเป็นการรวมกลุ่มกับประเทศกำลังพัฒนาให้มีการตกลงความขัดแย้งทางการค้ากับประเทศที่ใหญ่กว่า (เช่น กรณีของการห้ามนำเข้ากุ้งของสหรัฐอเมริกา)

เป้าหมายระยะสั้นอาจแบ่งได้เป็นสองประเด็น ประเด็นแรกคือ การรวมจีน ไต้หวัน และเวียดนาม ในระบบการค้าพหุภาคีมากกว่าที่จะให้เป็นกรอบของภูมิภาค ทั้งนี้ไทยจะได้ประโยชน์จากการเข้าถึงตลาด (market access) จากตลาดที่ใหญ่และการถูกประคับคองตลาดที่ได้รับความนิยมอันเนื่องมาจากประเทศเหล่านี้ ทั้งนี้การจะเข้าร่วมในเวทีพหุภาคีของประเทศเหล่านี้จะต้องมีการเจรจาในระดับทวิภาคีอย่างเข้มข้นกับประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งไทยต้องพยายามไม่ให้การเจรจาทวิภาคีนี้ทำให้ประโยชน์ทางการค้าของเราเสียไป

เป้าหมายระยะสั้นประเด็นที่สองคือ การเตรียมตัวที่จะทบทวนความตกลงในกรอบองค์การการค้าโลก และการเจรจาประเด็นใหม่ตาม build-in agenda สืบเนื่องจากการเจรจาเกิดรอบอุรุกวัย

ในระยะปานกลาง ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศที่มีการค้าระหว่างประเทศสูงของโลก (เป็นลำดับที่ 15 ถ้านับสหภาพยุโรปเป็นหนึ่งประเทศ) จึงควรมีบทบาทเป็นผู้นำในระบบการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้มั่นใจว่ามีการตอบสนองกับการปรับโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศ พยายามให้ประเด็นใหม่ที่จะมีการเจรจาเป็นประโยชน์กับประเทศสมาชิกทั้งหมด ไม่เป็นเฉพาะบางกลุ่ม และไม่ให้ประเด็นที่ควรใช้เวทีอื่นในการเจรจา เช่น มาตรฐานแรงงาน มาเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์การการค้าโลก รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเจรจารอบใหม่เมื่อมีความเหมาะสม

การสร้างพันธมิตร

ในเวทีการค้าพหุภาคี ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก จำเป็นที่จะต้องรวมกับประเทศอื่นในการเตรียมตัวและกำหนดประเด็นการเจรจา ทั้งนี้ในด้านพันธมิตรมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ

- พันธมิตรอาจจะอยู่ในรูปของกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น กลุ่มเกรนส์ หรืออยู่ในภูมิศาสตร์ร่วมกัน เช่น เอเปค หรือระดับการพัฒนาเดียว เช่น กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา
- เอเปคเป็นการรวมกลุ่มที่มีประโยชน์การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น การสร้างประชาคมในกลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน รวมทั้งในบางครั้งอาจวางกิจกรรมร่วมกันเพื่อใช้ในการเจรจาในเวทีอื่น เช่น กรณีของความตกลงเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างไรก็ตามรายงานไม่ให้ความสำคัญมากนักในการที่เอเปคตั้งเป้าหมายจะเป็นเขตการค้าเสรี
- องค์การระหว่างประเทศอื่น เช่น UNCTAD OECD เป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และให้การปรึกษา ซึ่งจะสร้างความสามารถในการวิเคราะห์และเป็นประโยชน์ในการดำเนินการด้านการทูตพาณิชย์ต่อไป
- ยุทธศาสตร์การพาณิชย์ต้องมีการหาข่าวสารข้อมูล เกี่ยวกับนโยบายการค้าในประเทศพัฒนาแล้วที่จะมีผลกดดันต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายภายในประเทศของไทย เพื่อมีการดำเนินมาตรการตอบสนองที่เหมาะสม

เครื่องมือในการดำเนินยุทธศาสตร์

การจะปฏิบัติตามยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องให้ความสำคัญกับเครื่องมือในการทูตพาณิชย์ โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ

- การประสานงานระหว่างกระทรวงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการค้ามีหลายหน่วยงาน เพราะมีความเกี่ยวพันไปถึงนโยบายต่างประเทศ การคลังและการเงิน ระเบียบกฎเกณฑ์ภายในประเทศ องค์การภาคเอกชนทั้งที่มุ่งหวังกำไรและไม่ได้มุ่งหวังกำไร กระทรวงพาณิชย์มีการให้ข่าวสารข้อมูลด้านการค้าต่างประเทศในห้วงค์กรเหล่านี้รับทราบ รวมทั้งประเด็นการเจรจาต่างๆ ต้องสร้างความมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดยืนของไทยและการปรับกฎระเบียบภายในประเทศให้สอดคล้องกับพันธกรณีของไทย
- กระทรวงพาณิชย์ต้องพัฒนาและรักษาขีดความสามารถในการวิเคราะห์ เพื่อดำเนินยุทธศาสตร์การพาณิชย์ โดยจะต้อง
 - ★ เข้าใจนโยบายความตกลงขององค์การการค้าโลกและอธิบายทำความเข้าใจกับข้าราชการหน่วยงานอื่นๆ
 - ★ เข้าใจในประเด็นใหม่ๆ ที่ผุดขึ้นมาจากประเด็นการเจรจา นโยบายและระเบียบการค้า

★ พิจารณาผลกระทบของมาตรการทางการค้าของประเทศต่างๆ ต่อไทย ทั้งนี้ข้อมูลและสถิติเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างขีดความสามารถการทูตพาณิชย์

- รายงานยังเห็นประโยชน์ในการมีทูตพาณิชย์ในต่างประเทศ โดยการคัดเลือกและบรรจุทูตพาณิชย์ของไทยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในประเทศใดๆ ต้องพิจารณาประโยชน์ในการกำหนดและดำเนินกรนโยบายการค้าของไทย
- เครื่องมือสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์อันหนึ่ง คือ กลไกที่จะมีการปรึกษากับองค์กรต่างๆ ทั้งโดยทั่วไปและรายสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาไว้และขยายเครือข่ายต่อไป เพื่อให้มั่นใจว่า กระทรวงพาณิชย์ได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกที่มีนัยยะต่อนโยบายการค้า และสามารถที่จะสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องภายในประเทศ ถึงการริเริ่มใหม่ๆ ทาง การเจรจาทางการค้า
- เนื่องจากนโยบายการค้าจะมีความสัมพันธ์กับนโยบายภายในประเทศมากขึ้นดังกล่าวนำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจอย่างเปิดเผยกับองค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมวิกฤตเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของไทย

การที่ประเทศไทยปรับมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ทำให้ค่าเงินบาทมีค่าลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับดอลลาร์ สรอ. ประเทศอื่นในเอเชียหลายประเทศก็มีค่าเงินลดลงเช่นกัน แม้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากับการลดลงของค่าเงินบาทยกเว้นในกรณีของประเทศอินโดนีเซีย เป็นที่น่าสังเกตว่าก่อนหน้านี้ที่ประเทศไทยจะมีการลดค่าเงิน การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศในอาเซียนไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่หลังจากเกิดปัญหาในภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินประเทศต่างๆ ในอาเซียนมีความสัมพันธ์มากขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีลักษณะเป็น currency block โดยธรรมชาติ การที่ค่าเงินลดทำให้สินค้านำเข้ามีราคาสูงขึ้น (มีลักษณะเดียวกับการขึ้นภาษีศุลกากร) สินค้าส่งออกมีราคาถูกลงในรูปเงินตราต่างประเทศ การส่งออกของประเทศในอาเซียน รวมทั้งของประเทศไทยจะสูงขึ้น ในขณะที่การนำเข้าลดลง ผลจึงทำให้ดุลการค้าของประเทศในภูมิภาคนี้ดีขึ้น

ผลของอัตราแลกเปลี่ยนเป็นทางด้านราคา แต่ปัญหาเศรษฐกิจในภูมิภาคมีผลทางด้านรายได้ด้วยสืบเนื่องจากการกู้เงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก และลงทุนในกิจการบางอย่างที่เป็นการเก็งกำไร รวมทั้งการปล่อยสินเชื่ออย่างหละหลวม ทำให้หลายประเทศในเอเชียมีปัญหาหนี้เสียของสถาบันการเงินสูง ปัญหาการใช้สินหนี้ต่างประเทศ ปัญหาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ส่งผลให้มีมาตรการเศรษฐกิจที่รัดตัว โดยมีอัตราดอกเบี้ยสูง ลดการใช้จ่ายของภาครัฐบาลและเอกชน และเพิ่มการออม อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจึงลดลง ในขณะที่ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคยังมีสูง จึงคาดการณ์ได้ยากว่า

อัตราการขยายตัวของประเทศในเอเชียจะเป็นเท่าใด การพยากรณ์มีการปรับเป็นระยะตามสภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ประเทศจีนเมื่อปลายปี 2540 คาดว่าเศรษฐกิจในปี 2541 จะขยายตัวร้อยละ 9 แต่ได้ปรับลดลงมาเป็นร้อยละ 8 ในการประมาณการเดือนกุมภาพันธ์นี้ เนื่องจากการส่งออกขยายตัวน้อยกว่าที่คาด เกาหลีได้ประมาณการว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวร้อยละ -0.2 อินโดนีเซีย ร้อยละ -4.9 มาเลเซียขยายตัวร้อยละ 2.5 ประเทศญี่ปุ่นก็จะมีการขยายตัวต่ำเช่นกัน เนื่องจากคาดว่ามาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจะมีผลไม่มากนัก

เนื่องจากประเทศไทยมีการค้ากับประเทศในเอเชียแปซิฟิกเป็นสัดส่วนที่สูง การที่เศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้มีการชะลอตัวจะส่งผลให้การส่งออกของไทยมีการขยายตัวต่ำ ตรงกันข้ามกับผลของการลดค่าเงินที่กระตุ้นการส่งออก การขยายของการส่งออกจึงจะไม่สูงมากนัก แม้ว่าจะสูงกว่าปี 2539 แต่จะไม่เท่ากับในอดีต อีกทั้งเรายังมีปัญหาด้านสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ และการที่บางอุตสาหกรรมมีความเสียเปรียบในการแข่งขัน การส่งออกของไทยในระยะนี้ควรจะเน้นตลาดนอกเอเชีย เนื่องจากเป็นตลาดที่ถูกกระทบกับวิกฤตน้อยกว่า และเราได้เปรียบด้านการเปลี่ยนแปลงค่าเงิน

ผลของสภาวะเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ยังส่งผลให้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมบางอุตสาหกรรมสูงกว่าความต้องการมาก เนื่องจากการกู้เงินต่างประเทศในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศต่ำ และระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ทำให้ไม่มีความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน รวมทั้งนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาลทำให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในหลายประเทศ โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น เกาหลี ฮ่องกง และไต้หวัน ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังขยายตัวอย่างดีเช่นในอดีต ปัญหา กำลังการผลิตอาจจะไม่เกิด แต่การชะลอตัวของ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ลดอุปสงค์ของอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องมีการลงทุนสูง จึงจะมีการประหยัดจากขนาดได้ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้มีความขัดแย้งในเรื่องของการทุ่มตลาดของสินค้าเหล่านี้ และการแข่งขันที่จะให้ผู้ลงทุนต่างประเทศมาร่วมลงทุนหรือซื้อกิจการเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ต่างประเทศความร่วมมือในภูมิภาคที่ให้ความสนใจจากการเงินเป็นพิเศษ ในขณะนี้ควรให้ความสนใจปัญหาด้านอุตสาหกรรมด้วย

เอเชียตะวันออกยังจะเป็นศูนย์กลางที่สำคัญทางเศรษฐกิจในอนาคต

ได้มีการคาดการณ์จากงานวิจัยหลายชิ้น ว่าในอนาคตศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก จะเป็นสหภาพยุโรป อเมริกาเหนือ และเอเชียตะวันออก การศึกษาผลกระทบของความตกลงเขตการค้าเสรีจะทำให้เอเชียตะวันออกมีการขยายตัวทางการค้า การลงทุนสูงกว่าภูมิภาคอื่น วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ผู้ตั้งข้อสงสัยเกิดความคาดหมายนั้นจะเป็นจริงได้หรือไม่ เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจจะทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกลดลงอย่างมาก มีหลายประเทศที่อัตราการขยายตัวเป็นลบ ญี่ปุ่น จะไม่สามารถเป็นเครื่องจักรผลักดันการขยายตัวของภูมิภาค เช่นในอดีต

อย่างไรก็ตาม จากที่ภูมิภาคนี้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะมีการชะลอตัวใน 2-3 ปี อัตราการขยายตัวเฉลี่ยในทศวรรษนี้ก็จะยังสูงกว่าภูมิภาคอื่น เอเชียตะวันออกยังมีความได้เปรียบที่การขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการออมสูง มีการลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านทรัพยากรมนุษย์การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนมีการพัฒนาผู้ประกอบการอย่างหลากหลาย ได้เปรียบกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอื่น ภูมิภาคนี้มีขนาดตลาดที่ใหญ่เนื่องจากจีนและอินโดนีเซียมีจำนวนประชากรสูง ญี่ปุ่นและประเทศนิกซ์ก็มียาได้ต่อประชากรสูง ทำให้มีอำนาจซื้อสูง การชะลอตัวของเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการปรับโครงสร้างของเศรษฐกิจ เพื่อลดภาระด้านหนี้ต่างประเทศ ขจัดการลงทุนที่สูงเกินไป ปรับระบบสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อพ้นภาวะวิกฤติ ระบบเศรษฐกิจก็จะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น พื้นฐานส่วนที่ดีที่ยังมีอยู่ก็จะช่วยให้มีการขยายตัวเป็นปกติได้ แม้ว่าจะไม่สูงเท่าในอดีต เพราะการแข่งขันระหว่างประเทศสูงขึ้น และต้องมีความระมัดระวังในการลงทุนมากขึ้น จึงจะยังเป็นภูมิภาคที่สำคัญในอนาคต

การเจรจาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

จากวิกฤตการณ์จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับความช่วยเหลือในยามที่จำเป็น ซึ่งไทยได้ใช้ทั้งการเจรจา ASEM ASEAN และ ทวิภาคี ที่จะบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจในด้านการเจรจาการค้า การเจรจาพหุภาคีเป็นเวทีสำคัญช่วยในการเข้าถึงตลาดของไทย โดยการลดการกีดกันทางการค้าทั้งทางภาษีและไม่ใช่ภาษี ทั้งนี้การเป็นประเทศเล็กจะใช้การเจรจาทวิภาคีเป็นหลักทำได้ยาก นอกจากนี้ความตกลงพหุภาคีจะช่วยให้มีการปรับกฎเกณฑ์ภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับสากล สนับสนุนการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีความโปร่งใส ซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพมากขึ้น สิ่งสำคัญในการเจรจาระดับพหุภาคีคือการสร้างพันธมิตร เพื่อสร้างจุดยืนในการเจรจาร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ทราบว่า ฝ่ายต่างๆ จะมีแนวคิดในการเจรจาอย่างไร ผลของความตกลงจะมีต่อไทยอย่างไร ทั้งนี้อาเซียนจะเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิด ที่มีความสัมพันธ์มานาน ญี่ปุ่นจะเป็นพันธมิตรที่ให้ความช่วยเหลือและเห็นใจไทยมาก และเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีความยืดหยุ่นกว่าสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีความสนใจในการเจรจาการค้า มีข้อมูลที่ดีและมีผลประโยชน์ด้านการเปิดตลาดเกษตร และมีความสนใจที่จะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในเอเชีย จึงน่าจะเป็นพันธมิตรที่ดีได้เช่นกัน

๕๖๕ ซอยรามคำแหง ๓๙ เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๗๑๘-๕๔๖๐ โทรสาร ๗๐๘-๕๔๖๑-๒

Internet: <http://www.info.tdri.or.th>